

Ο πατήρ, ο υιός και... το σινεμά

ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΗ: Ο πρωτοπόρος έμπορος και ο διάδοχος του ομώνυμου κινηματογράφου στην Αμμόχωστο

Χατζηχαμπί είναι το επίθετό τους, Χατζηχαμπί ονομαζόταν και το σινεμά: Ο πασίγνωστος κινηματογράφος στην Αμμόχωστο, που δέσποζε στον κεντρικό δρόμο της πόλης. Στη λεωφόρο Δημοκρατίας, εκεί όπου η ζωή δεν σταματούσε να κυλά. Κύλησε όμως ο χρόνος μπρος και σίγησε κι αυτό κάτω από την μπότα των εισβολέων. Το χρόνο ωστόσο εάν πάρουμε πίσω ένας υπέροχος κόσμος θα αναγεννηθεί. Με τον Δημήτρη Χατζηχαμπί, τον πατέρα, που ήταν έμπορος με πνεύμα επιχειρηματικό. Που δημιούργησε τον πρώτο εξοπλισμένο κινηματογράφο στην Αμμόχωστο και τον παρέδωσε στο γιο του Χαμπί, όπως και στις δύο κόρες του. Ο γιος τον εξέλιξε κι η πόλη ζούσε σε μια φαντασμαγορική ταινία.

Η Αμμόχωστος είχε πάντοτε περισσούς λόγους για να χαίρεται. Η θάλασσα της λαμπύριζε στου ήλιου τα χρώματα και η παραλία της χρύσιζε κάθε που καλοκαίρι έκανε την είσοδό του. Καιρός γλυκύτατος, λόγω του κόλπου, το ρεύμα δημιουργούσε διαφανή ολόκαθαρα νερά. Το χώμα ποτιζόταν με σταγόνες θεϊκού αρώματος. Αμμόχωμα λεπτό είχε η πόλη, συντέινε στην ανάπτυξη των φρούτων της, ειδικότερα των πορτοκαλιών, που έσταζαν μέλι -την πιο γλυκιά γεύση και μυρωδιά είχαν! Περβόλια απέραντα εκτείνονταν, σε μια γη που θύμιζε παράδεισο.

Μερίδιο στον παράδεισο αυτό είχε ο Δημήτρης Χατζηχαμπίς από τον Άγιο Μέμνονα. Τα περβόλια του κάλυπταν μεγάλες εκτάσεις, έξω από την παλιά Αμμόχωστο των τειχών, στο Βαρώσι. Στα περβόλια του ευδοκίμοσαν ροδιές με ζουμερότατους καρπούς -τόσα πολλά ρόδια ώστε τα προωθούσε στο εξωτερικό. Εμπόριο ανέπτυξε ο Δημήτρης, με χώρες μακρινές και κοντινές -αρχή που σηματοδοτήθηκε στην ανατολή του 20ού αιώνα, τότε που εμπορικό λιμάνι δεν υπήρχε ακόμη στην πόλη. Ο Δημήτρης όμως είχε το δικό του το καράβι.

Αίγυπτος, Κωνσταντινούπολη αλλά και

αλλού το καϊκι του με τον καπετάνιο και τους ναύτες του -κυρίως Χιώτες- οδηγούσε τον Δημήτρη σε νέες εξερευνήσεις. Τον νέο αυτό, γέννημα περί το 1880, από τον Χατζηχαμπί και την Χατζηδεσποινού, που επιζητούσε όλο και πιο πολλά. Τον αποφασιστικό Βαρωσιώτη, σαν την προγιαγιά του την Κατερίνα (γνωστή ως Γεροκατελιά αργότερα), η οποία μαζί με άλλες γυναίκες κίνησε το 1821 από το Βαρώσι με τα πόδια. Λευκωσία πήγε, για να δει τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό που κρέμασαν οι Τούρκοι τη μαρτυρική εκείνη 9η Ιουλίου.

Κόσμοι άνοιγαν λοιπόν μπροστά στον Δημήτρη. Ο οποίος απορροφούσε ό,τι το ματι και ο νους μπορούσαν να αρπάζουν. Με το καϊκι του που εξήγαγε τα ρόδια του, εξυπηρετούσε και άλλες περιοχές πλησίον της Αμμοχώστου (περισσότερα καράβια νοίκιαζε όταν επιβαλλόταν). Εξυπηρετούσε και συντοπίτες του που ασχολία τους είχαν τα περβόλια. Ένας από αυτούς ήταν και ο Κώστας Δημητρίου (μουχτάρης αργότερα του Άγιου Μέμνονα, όπως και ο πατέρας του -έφτιαχνε και τα παγωτά «Φρεσκό»).

Σκέφτηκε όμως μια μέρα ο Κωστής και είπε σε άλλους Βαρωσιώτες περβολάρηδες: «Γιατί να δίνουμε του Δημήτρη τα ρόδια μας και να κερδίζει εκείνος από τις πωλήσεις; Δεν τα στέλνουμε εμείς καλύτερα;» Έτσι έγινε και ο Κωστής και οι υπόλοιποι αποφάσισαν να στείλουν απευθείας τα φρούτα τους στην Αίγυπτο. Ο Δημήτρης όμως έστειλε πρώτος δικό του καράβι, πουλώντας τα ρόδια του σε χαμηλότερη τιμή. Αναγκαστικά οι άλλοι έριξαν τις τιμές τους. Όταν πουλήθηκαν όλα τα ρόδια των άλλων, ο Δημήτρης έστειλε το υπόλοιπο της σοδειάς του. Ξεπούλησε αμέσως στην κανονική, πρωταρχική τιμή. Ανταγωνιστές οι δύο τους, που αργότερα συγγένεψαν -παντρεύτηκε ο Κωστής την πρωτοκόρη του Δημήτρη, Παναγιώτα, και του έγινε γαμπρός.

ΠΗΓΕΣ: Αφηγήσεις από τον Χαμπί Χατζηχαμπί, τη σύζυγό του Ηρώ και το γιο τους Άκη Χατζηχαμπί. Επίσης το βιβλίο της κας Ηρώς «Διηγώντας τη ζωή μου».

Στην Αλεξάνδρεια του εμπορίου παλιών εποχών, ο Δημήτρης Χατζηκαμπής (τέταρτος από αριστερά) μαζί με παράγοντες της αιγυπτιακής πόλης, εκεί όπου στάθμευε με το καράβι του.

Ο πατέρας τον δημιούργησε; ο γιος τον εξέλιξε κι η πόλη ζούσε σε μια φαντασμαγορική ταινία, μέχρι που ήρθε η τουρκική εισβολή

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 23 Αυγούστος 2009, p. 48

Τα πορτοκάλια, η φαινή ιδέα και ο φαντασμαγορικός κόσμος των ταινιών

ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ στιγμή η εποχή των ροδιών τελείωσε για την Αμμόχωστο, οπότε ο Δημήτρης γέμισε τα περβόλια του με πορτοκαλιές. Πορτοκάλια γιαφίτικα υπέροχα, που προσεκτικά τυλίγονταν ένα προς ένα σε κόλλα λεπτή και λευκή. Προωθούνταν τώρα εκείνα στις αγορές του κόσμου, με τις εξαγωγές του Δημήτρη να φτάνουν πλέον και στην Αγγλία όπου διαφημιζόταν (τότε έγινε και το λιμάνι της Αμμοχώστου). Λεμόνια, γκρέιπφρουτ, αλλά και μανταρίνια -τόσα δα!- εξήγαγε επίσης.

Γύρω στο 1910 παντρεύτηκε τη Μαρίτσα, επίσης από τον Άγιο Μέμνονα (με δικό της περβόλι), του γένου Χατζηκουμή. Μαζί της απέκτησε τρία παιδιά: την Παναγιώτα το 1911, τη Δέσποινα το 1913 και τον Χαμπή το 1922. Στα παιδιά ο Δημήτρης χατίρι δεν χαλούσε, που τα παίρνε με το καϊκι ταξίδια κοντινά. Προσκύνημα στον Απόστολο Ανδρέα, εκδρομές με το καμπριολέ, γατάκια σπάνια από κάθε προορισμό του για τον Χαμπή -είχε μανία με αυτά. Και φοινικιές Αιγύπτου για τη γη τους. «Φύτεψέ τις γιε μου», είπε στο μικρό Χαμπή, «και μετά από 20 χρόνια θα φας φοινίκια». Φοινικιές και δέντρα άφθονα, που αγκάλιαζαν με την ομορφιά και τη δροσιά τους το σπίτι των Χατζηχαμπή -το μικρό παλατάκι με τις καμάρες στο απέραντο των περβολιών του Άγιου Μέμνονα.

Σε κάποιο από εκείνα τα ταξίδια του, γεννήθηκε στον Δημήτρη μία ιδέα: να φτιάξει έναν κινηματογράφο στην Αμμόχωστο (δεν υπήρχε άλλος τότε, μάλλον μόνο κάποιες αίθουσες). Σε γη δική του, των περβολιών του, θα δημιουργούσε έναν πρωτοποριακό χώρο, μεγάλο και φαντασμαγορικό, που θα προέβαλλε ταινίες από όλα τα μέρη του κόσμου.

Έτσι, αρχές με μέσα της δεκαετίας του '20, ο Δημήτρης άρχισε να οικοδομεί τον κινηματογράφο «Χατζηχαμπή». Τελείωσε γύρω στο 1930 παραδίδοντας στον βαρωσιώτικο κόσμο ένα εξαιρετικό οικοδόμημα στην Εδουάρδου 8ου (μετέπειτα Δημοκρατίας): δύο όροφοι

με καμάρες, που πάνω άνοιγε σε μια τεράστια βεράντα, εξώστης και θεωρεία αριστερά και δεξιά της αίθουσας που κρέμονταν από ψηλά. Καρέκλες ξύλινες στα χαμηλά, ταμείο μπροστά, μπουφέ μέσα. Το θερινό που έγινε αργότερα, πίσω από τον χειμερινό κινηματογράφο, ψυχαγωγούσε τις νύχτες των Βαρωσιωτών. Στον ίδιο δρόμο, όπου ήταν και οι αποθήκες του Δημήτρη με τα εμπορεύματα.

Ο εξοπλισμός του κινηματογράφου ήρθε από το εξωτερικό, με τη μηχανή προβολών που έκαιγε κάρβουνο να παρουσιάζει ταινίες μαυρόασπρες -χωρίς φωνή μεν, ωστόσο έντονων κινήσεων (ήταν βουβός ο κινηματογράφος τότε). Ο Ουλής με τον τηλεβόα του γύριζε τους δρόμους και φώναζε: «Κόσμε, κόσμε μαζευτείτε. Σε λίγο αρχίζει το έργο». Και ο κόσμος μαζευόταν κι οι κυρίες έπιαναν το βελονάκι τους και κεντούσαν, κεντούσαν μέχρι την έναρξη του έργου. Όποιος επέλεγε το θεωρείο -την καλύτερη θέσι δηλαδή- πλήρωνε το ανάλογο αντίτιμο. Στο διάλειμμα ό,τι πρόσφερε το μπουφέ. Εκδηλώσεις πολλές στην αίθουσά του, ομιλίες παραπονοιοούνταν συχνά στη βεράντα, ενός κινηματογράφου που σύντομα έγινε σημείο αναφοράς της πόλης. Και ενός Ουλή που θα απολυόταν μετά το ψέμα που είπε στο αφεντικό του -δανείστηκε το αυτοκίνητο του κυρίου Δημήτρη δέθεν για να πάρει την οικογένειά του για προσκύνημα στον Άγιο Κεντέα, ενώ το μετέτρεψε σε ταξί. Ωστόσο θα προσλαμβανόταν και πάλι κι η φωνή του θα συνέχιζε να καλεί τους Βαρωσιώτες στο σινεμά. Ο Δημήτρης «έφυγε» μια μέρα. Το 1939, σε ηλικία μόλις 59 χρόνων, από βαρύ άσθμα (τον πείραζε το υγρό κλίμα της πόλης). Είχαν και εν τω μεταξύ οι αποθήκες του, κλάπκε και το καϊκι του (είπαν ότι κάπου βρέθηκε) και το σινεμά Χατζηχαμπή πέρασε στα παιδιά του. Δεκαεπτά χρόνων τότε ο Χαμπής, μαθητής ακόμη του γυμνασίου, ανέλαβε την επιχείρηση, με τις Παναγιώτα και Δέσποινα να έχουν το δικό τους μερίδιο.

ΦΙΛΑΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 23 Αυγούστος 2009, p. 48

Η οικογένεια Χαμπή Χατζηχαμπή: η Ηρώ, ο Χαμπής και τα παιδιά τους: Μίμης, Νόρα και Άκης.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 23 Αυγούστος 2009, p. 48

Στο πέρασμα του χρόνου, η εξέλιξη και οι έντονες θύμησες

Οι συνθήκες άλλαξαν με το πέρασμα του χρόνου. Άρχιζε μια νέα εποχή για το σινεμά Χατζηχαμπή. Οι ταινίες πήραν φωνή και χρώμα. Ο τηλεβόας του Ουλή αντικαταστάθηκε με προγράμματα (εξακολουθούσε ωστόσο να εργάζεται εκεί), οι ξύλινες καρέκλες έγιναν πτυσσόμενες, τα εισιτήρια ροζ, γαλάζια, κίτρινα, άσπρα. Κάθε Πέμπτη είχε καινούργιο έργο, του οποίου η προβολή διαρκούσε μέχρι τη Δευτέρα. Τρίτη και Τετάρτη επανάληψη κι ύστερα η Πέμπτη με μια νέα περιπέτεια επ' οθόνης. Την Κυριακή είχε δύο έργα: συνήθως καουμπικό ή ελληνικό στις δύο το μεσημέρι και το βράδυ το κανονικό. Αργότερα πραγματοποιούνταν απογευματινές και νυκτερινές παραστάσεις. Φιλανθρωπικές και μαθητικές

Ένα καινούργιο θερινό σινεμά στον απέναντι δρόμο αντικατέστησε τη δεκαετία του '50 το παλιό. Η σκηνή του από ξύλο μοσχοκαρυδιάς έσμιγε με το δροσερό αεράκι της Αμμοχώστου, που απολάμβανε τις μοναδικές ομορφιές της. Απόλαυση καλοκαιρινή και για ξένους παραθεριστές, που επέλεγαν την Αμμόχωστο για τις διακοπές τους. Διακοπές και για τη νεαρή Ηρώ Συμεωνίδου από τη Χρυσολιωνίτισσα Λευκωσίας, η οποία έμελλε να βρει εκεί το «τυχερό» της. Στο πρόσωπο του Χαμπή Χατζηχαμπή του σινεμά, το 1946, μέσω της εξαδέλφης Καλλιस्थένης -δασκάλας στον Άγιο Μέμονα, οικογενειακής φίλης των Χατζηχαμπή. Αρραβώνες την ίδια νύχτα, γάμος σύντομα.

Σε ένα υπέροχο περιβάλλον που δεν αλλοιωνόταν ποτέ στην πόλη, Ηρώ και Χαμπής δημιούργησαν την οικογένειά τους. Με τρία παιδιά: τον Άκη, τον Μίμη και τη Νόρα, όπου μαζί περνούσαν αλυσμόνιτες στιγμές ευτυχίας. Με τους συγγενείς του Χαμπή, τις αδελφές και τις εξαδέλφες του, εκδρομές, τραπέζια και χαρές αυξάνονταν με την πάροδο του χρόνου. Η φοινηκιά της Αιγύπτου στο περβόλι έδωσε καρπούς (όπως έλεγε ο πατέρας Δημήτρης τόσα χρόνια πριν) και η Ηρώ έφτιαχνε το ωραίο της γλυκό. Τα παιδιά έπαιρναν τα χρωματιστά εισιτήρια από το σινεμά για συναλλαγές στα παιχνίδια τους: «τα ροζ είναι 5 λίρες, τα κίτρινα μία». Ερχόταν η εξέλιξη στην Αμμόχωστο, με την τηλεόραση να κερδίζει έδαφος, αρχές της δεκαετίας του '60, ένα ντι του σινεμά.

Το σινεμά Χατζηχαμπή όμως δεν έχασε από τη δόξα του -όχι πολλή. Η λάμψη από τους θιάσους που πέρασαν από εκεί: Βουγιουκλάκη, Κατράκη, Παντελίδη κ.ά. διατήρησαν το άρωμα των ξεχωριστών του στιγμών. Το αγόρι με την «κασιούδα» κρεμασμένη στο λαιμό διαλαλεί την πραγματεία του: «Κέαν, Κόκα Κόλα, παγωτά» κι ένας κόσμος που ξεσιπιώθηκε εκείνη την ημέρα του Αυγούστου δεν ξεχνά. Θάλασσα, άμμος, άρωμα πορτοκαλιού παραμένουν ανάμνηση γλυκιά, με τη φοινηκιά στο σπίτι του εγγονού Άκη στη Σωτήρα να κρατάει θύμησες αμμοχωστιανές. Όσο γίνεται ζωντανές.

Στη θάλασσα της Αμμοχώστου γύρω στο 1957-1959: Ηρώ (στο κέντρο), Μίμης, Νόρα και Άκης στους τροχούς και τα ξαδέλφια τους Μάρω και Δημητράκης.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

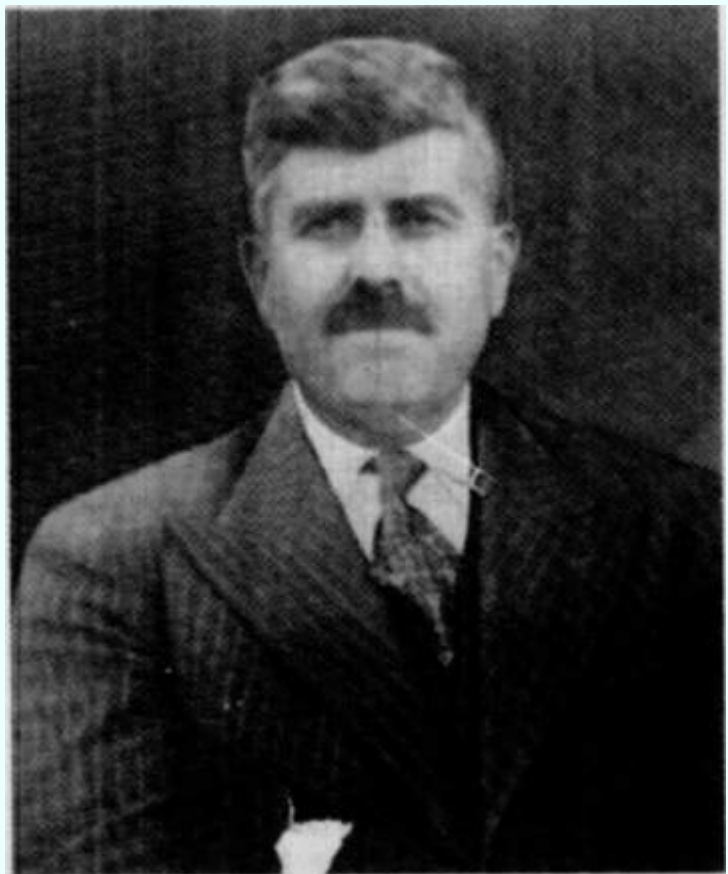
Κυριακή, 23 Αυγούστου 2009, π. 48

Της θάλασσας ταξίδια πόλης δημιουργήματα

Με τα πανιά έσκιζε τον άνεμο, διάπλατα άνοιγε τις θάλασσες με το καϊκι του. Εμπόρευμα έπαιρνε, στα ταξίδια που φανέρωναν χίλιους κόσμους. Να 'χε φεγγάρι πάντοτε, ένας ουρανός δεν θα του αρκούσε. Να 'χε η γη έδαφος κι άλλο, πάλι θα του φαινόταν λίγο. Ήξερε πού πήγαινε, γιατί ήξερε τι ήθελε. Γνώριζε τι έκανε και προχωρούσε μπροστά. Πόλη χρυσογάλανη τον γέννησε, μέσα στου Θεού τα μύρια χρώματα. Πόλη όμορφη που ανέδιδε υπέροχα, μαγικά αρώματα. Μα εκείνος γέννησε κι ένα γιο, γέννησε και μια ιδέα ακόμα. Την έφερε από τα μέρη τα μακρινά κι έφτιαξε στην πόλη του ένα πρωτοποριακό σινεμά.

Ο Δημήτρης Χατζηχαμπής, ο πατέρας, ο πρωτοπόρος έμπορας του πρωτοποριακού σινεμά στην Αμμόχωστο.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 23 Αυγούστος 2009, π. 48

Ο Χαμπής Χατζηχαμπής, ο γιος, με τη σύζυγό του Ηρώ, στους αρραβώνες τους στις 2 Μαΐου 1946.

Χαμπής και Ηρώ στο υπέροχο των περβολιών τους στον Άγιο Μέλινονα με τα μελένια πορτοκάλια.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 23 Αυγούστος 2009, π. 48

